

дитини; удосконалення роботи Уповноваженого ВР у справа дітей; визначення стратегії на державному рівні щодо механізмів соціально психологічного супроводу та захисту прав дитини; постановка на профілактичний облік та проведення заходів в сім'ях шляхом відвідування та надання психологічної допомоги за сім'ями, що потрапили в складні умови та внутрішньо переміщених сімей, які потрапили у складні життєві обставини.

Саме тому подальший розвиток у регламентації міжнародно-правового статусу дитини неодмінно має бути пов'язаний із зверненням уваги на національний досвід правових систем незахідного типу з цих питань. Обираючи власний шлях, Україна повинна брати до уваги помилки інших країн у справі становлення й розвитку ювенальної політики. А проблемні аспекти визначені відсутністю повноцінної взаємодії в даному напрямку протидії проявів домашнього насильства між основними органами, ними є органи Національної поліції, а саме ювенальна превенція, дільничні офіцери поліції, поліцейських офіцерів громади та інших уповноважених суб'єктів.

Козаков Микита Сергійович,
курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції

науковий керівник:

Недря Кирило Михайлович,
завідувач кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат історичних наук

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА. ДІТИ-ЗЛОЧИНЦІ. ПСИХОЛОГІЧНІ ТРАВМИ В ДИТИНСТВІ, ЩО МОЖУТЬ СТАТИ ПРИЧИНОЮ ДЛЯ ЗЛОЧИНУ

Проблема девіантної поведінки є досить актуальною в наш час. За даними Генеральної Прокуратури України – рівень дитячої злочинності в Україні за останній рік зріс на 57%. Аналізуючи невтішну статистику, можна зробити висновок щодо загострення проблеми девіантної поведінки серед підлітків. Зокрема, це вимагає детального розгляду поняття девіантної поведінки та методів її корекції [1]. Питання дитячої злочинності злочинності взагалі, зокрема є як ніколи актуальним у сучасному українському суспільстві. Профілактика як метод запобігання такому негативному явищу, як злочинність неповнолітніх, широко застосовується органами й

установами, діяльність яких так чи інакше спрямована на покращення криміногенної обстановки.

Перше соціологічне пояснення відхилу дав Еміль Дюркгейм, який запропонував теорію аномії. Слово «аномія» буквально означає «відсутність норм», «відсутність нормативності». Цим терміном Дюркгейм позначив ситуацію, що складається для індивідів та суспільства, коли соціальні норми стають взаємно суперечливими, втрачають ясність або навіть (для деяких аспектів соціальної діяльності) взагалі зникають.

У дослідженні розглядатимуться/аналізуватимуться такі завдання: виявлення рівня самооцінки та соціального статусу девіантних підлітків, визначення їх взаємозв'язків і розробка програми корекційної роботи з метою впровадження її в практику роботи шкільного психолога.

Девіантна поведінка є системою вчинків особистості, що відхиляються від загальноприйнятої норми (норми психічного здоров'я, права, культури, моралі тощо) [2, с.255].

У перекладі з латинської «Девіація» означає відхилення. Негативні форми відхилень – це не випадкові факти, а процеси, що набули певного поширення в суспільстві. Слід зауважити, що не завжди просто класифікувати той або інший вчинок, як девіацію.

Справа в тому, що норми, стандарти в суспільстві є рухливими, і вони по-різному сприймаються різними групами [3, с.124].

А. Беседін наводить дані, що кримінальна активність неповнолітніх є значно вищою, аніж у дорослого населення. Якщо на десять тисяч підлітків віком від 14 до 17 років протягом року припадає близько 120 злочинів, то на таку ж кількість дорослих – 90 злочинів [4, с. 3].

На сьогоднішній день найпоширенішими видами девіантної поведінки серед підлітків є:

- злочинність;
- алкоголізм;
- наркоманія;
- токсикоманія;
- суїцид [5, с.130].

Ч. Ломброзо вважав, виходячи з позиції антропології, що у самогубців є характерні особливості будови черепа, що діють на його мозок і поведінку. Е. Дюркгейм розвивав соціологічну теорію суїцидальної поведінки, пов'язуючи її з процесом дезінтеграції соціальних інститутів. На думку спеціалістів А. Бодальова, М. Буянова, А. Хрипкова причинами девіації перш за все є грубість батьків, які мають низький статус у соціальному відношенні.

Система протидії злочинності, у тому числі й злочинам неповнолітніх, буде ефективною, якщо під час її реалізації різноманітні дії державних установ та органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадських організацій і окремих громадян будуть узгодженими, а вся їх діяльність буде скоординованою та відповідатиме закону [6, с.43].

Однією з основних причин криміналізації дітей і підлітків є недостатнє або неправильне виховання дітей у сім'ї та в установах загальної освіти. Саме внаслідок неправильного виховання відбувається деформація мотиваційної та ціннісно-сміслової сфери дитини та підлітка й утворюються негативні тенденції в розвитку його особистості у формі наркоманії, алкоголізму, проституції, бродяжництва, та інших антисоціальних дій. З цієї ж причини стійка кримінальна орієнтація серед неповнолітніх злочинців фіксується значно частіше, ніж серед дорослих.

Система заходів запобігання та попередження злочинності неповнолітніх базується на засадах загально-соціального характеру, що покликані забезпечити необхідний рівень добробуту, культури, виховання та навчання молодих людей.

Профілактична діяльність державних органів і установ у широкому розумінні розглядається як один із засобів соціального регулювання суспільних відносин із метою зниження рівня злочинності; як взаємодії заходів виховного, педагогічного, організаційного та правового характеру, що спрямовані на попередження різних рівнів попередження злочинності.

Як бачимо, щороку дедалі більше протиправних дій неповнолітніх підпадають під кваліфікацію (залежно від ступеня тяжкості) особливо тяжких та тяжких злочинів. Вважаємо, що це свідчить про «професійність» неповнолітніх, про упущення в минулому належного контролю за здійсненням та проведенням якісної профілактичної роботи серед неповнолітніх. Загрозливим явищем у суспільстві стає насильство стосовно неповнолітніх. Дві третини дітей і підлітків відчують на собі прояви насильства: фізичного, психологічного чи сексуального. Третина дітей в Україні щороку є свідками актів насильства в сім'ї; третина підлітків зазнає насильства в інтимних стосунках. За останні 10 років удвічі збільшилася кількість алкоголіків і наркоманів серед молодих батьків. Коли дорослі спілкуються з дітьми, то повинні дуже чітко формулювати в себе в голові, які саме установки в дітей вносять. Наступними негативними факторами впливу на неповнолітніх є жорстокість і насилля. Насилля може бути не тільки вербальним, коли дитину принижують і зневажають. Воно також руйнує психіку, адже згодом у дорослому житті така дитина не відчувається як повноцінна особистість. Фізичне побиття та образи, сексуальне насилля, домагання та шантаж також є травмами, що впливають на подальший розвиток особистості.

У даний час актуальною є проблема організації реабілітаційних центрів соціально-психологічної чи соціально-медичної спрямованості для дітей, які опинились у кризовому стані, постраждали від насильства, хворі на наркоманію чи токсикоманію, схильні до скоєння правопорушень чи злочинів. Законодавчу та нормативну базу для проведення процесу реорганізації великої кількості притулків у реабілітаційні центри ще не створено.

Підсумовуючи все вищеперелічене, можна зробити такі висновки: було встановлено причини виникнення девіантної поведінки у підлітків та її типи. Було виявлено, що крім вікових проявів девіантної поведінки, існують ще й гендерні. Девіантна поведінка не виникає раптово, а формується під дією зовнішніх негативних чинників. Дітям від 5 до 14 властиво поглинати всю інформацію незалежно від того, який вона має характер – негативний або позитивний. Діти дивляться на дорослих та намагаються бути схожими на них, і, самі того не усвідомлюючи, копіюють їх поведінку, жести, міміку. Однією з основних причин криміналізації дітей і підлітків є неадекватне або неправильне виховання дітей у сім'ї та в установах загальної освіти.

Пропонуємо внесення таких змін і доповнень до існуючих законодавчих актів:

– скасування відповідальності дітей за заняття проституцією, адже за міжнародними стандартами відповідальність за дитячу проституцією мають нести саме ті особи, які втягнули їх до такої діяльності, та ті особи, які користуються такими послугами. Дитина в такій ситуації повинна кваліфікуватись не як правопорушник, а як жертва. Окрім того, таким дітям має бути надана відповідна соціальна та психологічна допомога з метою недопущення їх повторного залучення до проституції;

– запровадження відповідальності батьків або осіб, які їх замінюють, за ухилення від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення безпеки дитини з метою недопущення її залучення до проституції, створення та розповсюдження порнографічної продукції, втягнення у торгівлю людьми;

– криміналізації використання примусової праці дитини та встановлення більш суворої відповідальності за використання дитячої праці на важких роботах і на роботах із небезпечними умовами праці;

– переглянути роль прокуратури, що дозволить її органам самостійно ініціювати відкриття спеціальних кабінетів/кімнат для допиту неповнолітніх, що значним чином зменшить ризик впливу на неповнолітню жертву з боку порушника і зробить неможливим подання клопотання порушника про закриття справи; внести зміни до законодавства, що стосується судів, з метою припинення практики стягнення штрафів за акти насильства в сім'ї, запровадити інші адекватні міри покарання за скоєний злочин для того, щоб покарання обвинуваченого не шкодило самим постраждалим;

– притулки для дітей, які були створені у 90-х роках та утримуються за державні кошти, були актуальними для того часу, сьогодні їх робота малоефективна, більша частина з них не заповнена дітьми та не відповідає вимогам сьогодення як застаріла форма

---

1. Рівень дитячої злочинності в Україні зріс на 57% - ГПУ. URL: http://zib.com.ua/ua/83440-riven_dityachoi_zlochinnosti_v_ukraini_zris_na_57_-_gpu.html

2. Кон И.С. Психология ранней юности / И.С. Кон. - М.:»Просвещение», 1989. 255с.

3. Орбан-Лембрик Л. Соціальна психологія. Київ: 2005. 124 – 130с.

4. Беседін А.А. Дисфункціональна сім'я як чинник девіантної поведінки неповнолітніх: Автореф. дис... канд. соціол. наук: 22.00.03 / А.А. Беседін ; Нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2002. 19 с.
5. Орбан-Лембрик Л. Соціальна психологія. Київ: 2005. 124. 130с.
- 6 . Бандурка О. М. Протидія злочинності та профілактика злочинів : монографія. Харків : ХНУВС, 2011, 308 с.

Клюкіна Тетяна Антонівна
курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних розслідувань.

науковий керівник:

Пісоцька Каріна Олександрівна
викладач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОФІЛАКТИЧНІ ЗАХОДИ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ ЩОДО ВЖИВАННЯ НАРКОТИКІВ НЕПОВНОЛІТНІМИ

Нині у світі є багато видів залежності, однією з яких є наркозалежність, особливо серед підлітків.

Наркоманія – це захворювання, викликане непереборною тягою до наркотичних речовин. У малих дозах воно викликає ейфорію, а у великих дозах – наркотичний сон. Через деякий час регулярного вживання наркотичних речовин це призводить до наркотичної залежності.

Наркотична залежність – це непереборне бажання, а саме психологічний або навіть фізичний потяг до вживання наркотичних речовин [1].

Підліткова наркоманія складається з таких факторів: відсутність мотивації діяти; функція прогнозування неформальної поведінки; низька самооцінка, невідповідність самооцінки та рівня вимог; схильність до втечі від реальності в ситуації фрустрації.

Причини вживання наркотичних речовин серед підлітків можна поділити на соціальні та психологічні [1].

До соціальних причин відноситься неадекватна турбота та контроль батьків. Діти не отримують належної уваги з боку рідних, намагаються завести друзів і знайомих, у тому числі тих, хто прямо чи опосередковано причетний до вживання наркотиків. Підлітки прислухаються до думки особи, відповідальної за них, і намагаються моделювати свою поведінку, уживаючи наркотики, щоб отримати емоції, що відчувають їхні кумири.

До психологічних причин належать інтенсивна зміна фізіології тіла і